

Beleidsplan Brabantse Orgelfederatie (BOF) 2026-2030

Beleidsplan van de vereniging Brabantse Orgelfederatie voor de periode 2026-2030. In dit beleidsplan worden de doelstellingen beschreven welke de komende vier jaren worden nagestreefd op basis van de actuele vastgestelde visie over het werk van de vereniging.

1. Visie

De Brabantse Orgelcultuur betreft het pijporgel. Het pijporgel is een muziekinstrument waarbij het geluid klinkt via kleine en grote pijpen die in een orgelkas staan opgesteld. De orgelpijpen staan in verbinding met toetsen waarmee het orgel bespeeld wordt. De gekozen tractuur (de verbinding tussen toets en de pijpen) is typebepalend. Hierbij zijn globaal drie typen orgels te onderscheiden: mechanische, pneumatische of deze met elektro- of elektronische (digitale) aansturing. Een orgel kan bij goed onderhoud eeuwen meegaan. De orgels staan veelal in kerken en een enkel exemplaar staat in een concertzaal en bij muziekopleidingen.

De Brabantse Orgelcultuur bestaat uit drie onderdelen: orgelbouw, organisten en componisten.

Orgelbouw

De Brabantse orgelbouw wordt nog steeds door een beperkt aantal orgelbouwers beoefend. Zij bouwen niet alleen orgels in

Brabant maar over de gehele wereld. Daarnaast hebben deze orgelbouwers veel orgels in Brabant en daarbuiten in onderhoud.

Organisten

Organisten bespelen het orgel onder andere tijdens de erediensten en concerten in kerken en concertzalen. Een orgel wordt met de handen (vingers) via een of meer klavieren en de voeten (via het pedaal) bespeeld.

Brabantse componisten

Brabantse componisten componeren werken voor orgel al of niet met zangstemmen of andere instrumenten.

2. Geschiedenis

In Brabant worden vanaf de middeleeuwen pijporgels gebouwd. Rond 1500 maakte het orgel een grote ontwikkeling door, met als voornaamste kenmerk de mogelijkheid een of meer rijen pijpen - registers - afzonderlijk te laten klinken én de introductie van nieuwe geluiden, zoals imitaties van bestaande muziekinstrumenten als fluit, kromhoorn, cornet, trompet, schalmei etc. Door middel van andere klankkleuren zoals registers mixtuur en cymbel kreeg het orgel een heldere en doorzichtige zilverachtige klankkleur. Brabantse orgelbouwers stonden aan de basis van vernieuwingen. Aanvankelijk bestond de orgelmuziek niet uit zelfstandige composities maar waren het omzettingen van bestaande geestelijke muziek. Brabant kende in de 15e en 16e eeuw een twaalftal vooraanstaande componisten die veel geestelijke

muziek voor de eredienst componeerden. Bij het uitbreken van de tachtigjarige oorlog en de beeldenstorm verdween een deel van het muzikaal areaal naar de uiteinden van de Zuidelijke Nederlanden. Het gebruik van het orgel en daarmee de orgelcultuur kwam op een laag pitje te staan of werd zelfs geheel verboden. Eind 17e eeuw kwam de (katholieke) orgelcultuur schoorvoetend terug. De orgel- en vocale muziek stond in het teken van de eredienst maar het non-paapse bewind tussen 1648 en 1795 bleef een belemmering. Het tij keerde bij het herstel van de bisschoppelijk hiërarchie in 1853, dat leidde tot de bouw van veel nieuwe kerken. De kerkmuziek kreeg eind 19e eeuw een kerkelijk keurmerk dat de creativiteit van de componisten ernstig hinderde. Met de ontkerkelijking in de zeventiger jaren van de 20ste eeuw kwam ook de Brabantse orgelcultuur onder druk te staan. Door de ontkerkelijking is een neerwaartse spiraal van de orgelcultuur waarneembaar. De religieuze orgelpraktijk is verminderd en de concertpraktijk kreeg meer aandacht. In de 21ste eeuw is nog een handvol Brabantse orgelmakers actief. De Brabantse componisten genieten echter bekendheid buiten de provinciegrenzen. De opleiding van organisten geschiedt via de plaatselijke muziekscholen, privé-onderwijs en conservatoria.

3. Doelstellingen

De Brabantse Orgelfederatie heeft tot doel om het culturele erfgoed dat het orgel vormt in stand te houden en om de orgelcultuur in het algemeen en die van Noord-Brabant in het bijzonder te bevorderen. Zij wil dat bereiken door de interesse voor het orgel te vergroten, door de samenwerking tussen de diverse orgelkringen te stimuleren en door het organiseren van diverse activiteiten op het gebied van het orgel. Brabantse

orgelkringen, maar ook individuele organisten en belangstellenden kunnen lid worden van de vereniging.

4. Activiteiten

De Brabantse Orgelfederatie beoogt haar doelstellingen te realiseren door diverse activiteiten te entameren en/of zelf te organiseren. Daarbij krijgen een aantal gebieden bijzondere aandacht. Zo is de Brabantse Orgelfederatie een wegwijzer bij het beheer van orgels. Dit is een belangrijke prioriteit, waarbij ook de provincie Noord-Brabant heeft aangegeven dat er in het kader van monumentenzorg grote behoefte is aan een inventarisatie van de status van het orgelbezit in Noord-Brabant, met name gericht op de staat van het beheer en onderhoud. Bij deze functie wordt niet alleen gedacht aan het beheer in technische en onderhoudsmatige zin, maar ook door het gebruik van de orgels in de liturgie en bij concerten. Door het feit dat er ook steeds meer kerken aan de eredienst worden onttrokken en de sluiting en herbestemming van kerken heeft dit nu extra aandacht. De komende jaren willen wij daarom extra aandacht schenken aan de “verweesde” orgels in onze provincie. Wij streven er naar om voor ieder orgel een mentor aan te stellen die een orgel dat dreigt te verdwijnen onder haar of zijn hoede neemt om te bevorderen dat er alsnog een goede bestemming voor het orgel kan worden gevonden.

Een ander belangrijk aandachtsgebied is het verzamelen en beschikbaar stellen van documentatie betreffende Noord-Brabantse orgels en orgelkringen wordt onder andere gerealiseerd door middels van de website van de Brabantse Orgelfederatie, (www.brabantorgel.nl), het organiseren van excursies, het uitgeven van het jaarlijkse orgelmagazine

“Brabants Orgelrijkdom”, het produceren van cd’s en andere uitgaven. Verder organiseert de Brabantse Orgelfederatie studiedagen en festivals. De Brabantse Orgelfederatie brengt alle concerten en excursies, waarbij het orgel een rol speelt, in kaart door middel van één overzichtelijke agenda.

Om de instandhouding van de Brabantse Orgelcultuur te bevorderen is een Borgingsplan bij het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland te Arnhem ingediend.

De komende jaren moet er extra aandacht worden besteed aan de ledenwerving. Door de toenemende vergrijzing slinkt het ledenaantal terwijl het uiterst moeizaam is om leden aan te trekken uit een jongere leeftijdscategorie. Dat heeft niet alleen gevolgen voor de participatie in de activiteiten van de vereniging maar ook voor de financiële draagkracht van de Brabantse Orgelfederatie.

Op 1 juli 2020 heeft het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland bekend gemaakt dat de Brabantse Orgelcultuur is bijgeschreven in de inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Het bestuur van de vereniging heeft zich het afgelopen jaar voor deze bijschrijving ingespannen omdat het een belangrijk middel is om de beoefenaars te helpen bij het levend houden van de Brabantse orgelcultuur. Om deze bijschrijving in het register tot stand te brengen heeft de vereniging een Borgingsplan Brabantse Orgelcultuur samengesteld dat is goedgekeurd door de toetsingscommissie van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland.

Voorbeelden van de belangrijkste activiteiten van de vereniging zijn:

- via regionale sessies beroepsorganisten meekrijgen met de doelstellingen van de BOF.
- moderniseren van communicatie via media, website en social media.
- via excursies naar orgels door geheel Brabant in kerk en concertzalen het orgel promoten als concertinstrument.
- organiseren van cycli van Festivals: 1. Festival nieuwe muziek 2. Festival improviseren 3. Festival Brabantse componisten.
- publicatie van concertagenda van Brabantse orgelkringen, ook op de BOF-website en in het jaarmagazine Brabants Orgelrijkdom.
- orgel ook uit de kerkelijke context plaatsen door het orgel meer te promoten als concertinstrument.
- excursies naar orgels in Brabant. Cd-producties en beschrijving van de desbetreffende instrumenten. Portret-cd van specifieke orgels maken.
- publicaties over Brabantse componisten, hun werken en organisten..
- bezoeken aan orgelbouwers organiseren met uitleg van restauratie projecten
- cd's en cd-inlay's/boekjes produceren waardoor kennis over bepaalde orgels wordt overgedragen.
- publicaties in het jaarmagazine Brabants Orgelrijkdom.
- digitale nieuwsbrief.
- geproduceerde cd's van in Brabant aanwezige orgels wereldwijd laten horen via het digitale kanaal organroxx.com
- In het maandblad De Orgelvriend aandacht geven aan de Brabantse orgels en activiteiten van de BOF.
- BOF-Orgelkids (voorheen Doe-orgel) onder de aandacht brengen van de jongeren.

- Samenwerking intensiveren door middel van excursies met de KVOK, Koninklijke Vereniging van Organisten en Kerkmusici en het maandblad De Orgelvriend.
- Versterking band met Fontys Conservatorium Tilburg. Opleiding jonge organisten.
- Het organiseren van regionale bijeenkomsten voor professionele Brabantse organisten.
- Samenwerken met andere Orgelkringen in Nederland.
- Samenwerken met Orgelkids Nederland, jongeren benaderen.
- Bij de sluiting van kerken contact opnemen met de betrokken parochies en kerkelijke gemeentes.
- om de jeugd te interesseren voor de orgelcultuur gaan wij projecten voor jeugd (BOF-Orgelkids voorheen BOF DOE-orgel) (laten) uitvoeren op regionaal niveau.
- jeugdige toetsenisten kennis laten maken met een orgel.
- een BOF Doe-orgel laten bouwen door de jeugd.
- Kennismaken met een heel klein orgel voor demonstraties.
- orgelexcursies voor de jeugd/jongeren via de scholen.
- portefeuillehouder Jeugd/jongeren aanstellen binnen Bestuur Brabantse Orgelfederatie.
- problemen bij de kerksluitingen monitoren en aandacht voor vragen.
- aandacht besteden aan de leeftijdscategorie 30 tot 55 jaar.

5. Organisatie

Binnen de vereniging is de Algemene Ledenvergadering het hoogste orgaan. Door de ledenvergadering wordt vervolgens het Bestuur gekozen. Het bestuur kan zich laten ondersteunen

door adviseurs. Bij de samenstelling -augustus 2020- was het bestuur als volgt samengesteld:

Het bestuur

Op dit moment bestaat het bestuur uit:

Ruud Severijns (Middelbeers), voorzitter

Rens Swart (Welberg), secretaris

Anneke Mols (Oss), penningmeester

Geurt Brouwer (St. Michielsgestel)

Henk Kooiker (Waalre)

Vincent Ligtvoet (Hilvarenbeek)

Het bestuur kan zich laten bijstaan door deskundige adviseurs. Op dit moment is als juridisch adviseur aangesteld:

Mr. Wim Goossens (Boxmeer)

6. Financieel Beleid

Het financieel beleid is erop gericht om jaarlijks een sluitende exploitatie te realiseren. Maar ook in meerjarenperspectief is het beleid erop gericht om een sluitende exploitatie tot stand te brengen.

Activiteiten om dat financiële beleid te borgen zijn onder andere:

- Nauwkeurig financieel beleid.
- Inkomsten generen uit lidmaatschappen, subsidies en concerten.
- Inkomsten uit producties zoals cd's, jaarmagazine Brabants Orgelrijkdom, orgelexcursies.
- Festivals (Nieuwe Muziek, Brabantse componisten, Improvisatie) financieel neutraal organiseren. Aanvullend het genereren van subsidies.

-Voorafgaand aan alle projecten en grotere activiteiten wordt een (project-)begroting opgesteld waar zo nauwkeurig mogelijk de inkomsten en uitgaven worden geraamd.